

Людмила Зубченко

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ПРИ ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Розглянуто потенційні можливості педагогічної практики щодо формування педагогічної творчості майбутніх учителів фізичного виховання. У дослідженні використано дані анкетного опитування майбутніх вчителів фізичного виховання щодо організації педагогічної практики у загальноосвітній школі. Доведено, що прикладні творчі завдання, які повинні в період педагогічної практики вирішити майбутні вчителі фізичного виховання, стимулюють студентів до активної творчої роботи, розвивають творчу активність, професійну спрямованість та особисту зацікавленість.

Ключові слова: майбутній учитель фізичного виховання, творчість, активізація, завдання.

Розуміння нинішніх проблем підготовки майбутніх фахівців сфери фізичного виховання, спорту і здоров'я зобов'язує нині кожного викладача замислитися над викликами обраної професійної сфери та окреслити перспективи індивідуальної самокорекції та самопрограмування.

Перш за все, це стосується включення в сферу своєї відповідальності декількох не задекларованих видів робіт та трансформації певних ціннісних установок під час викладання. Таке включення має бути наслідком великої поваги, а може й любові до обраної професії та покликано допомогти уникнути випадкових помилок та неприємних тенденцій [1, с. 14].

Очевидні причини зазначених змін полягають у тимчасовому погіршенні демографічної ситуації, збільшенні кількості «випадкових» студентів-фізкультурників, запровадженні та лобюванні в навчально-виховний процес окремих параметрів «болонського процесу» тощо. Генеральною гіпотезою даного наукового повідомлення є наступна теза: успішний викладач в сфері фізичного виховання в ХХІ столітті повинен не стільки інформувати та насаджувати рухові навички, скільки надихати до автономних дій та стимулювати особистий інтерес студентів до навчальної дисципліни та її самостійного засвоєння в зоні автономної поведінки [2, с. 36].

З представлених посилань зрозуміло, що на сучасному етапі становлення професійної освіти вчителів фізичного виховання значно підвищуються вимоги суспільства до творчого потенціалу молоді;

інтенсивно ведеться пошук оптимального змісту, форм і методів підготовки вчителів, готових до педагогічної творчості, яка сприяє самореалізації як вчителів, так і їх вихованців.

Таким чином, творчий підхід до виконання професійних обов'язків одночасно є і умовою, і показником інтенсивного оновлення педагогічної праці. Саме педагогічна творчість вчителя значною мірою зумовлює впровадження особистісно-орієнтованих освітніх технологій, створення сприятливих умов для внутрішнього саморуку (саморозвитку, самовдосконалення) педагога і школяра. Нині творчий педагог – це перш за все дослідник, що володіє певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідницькою сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні і активним використанням передового педагогічного досвіду [3, с. 76]. За таких умов проблема формування педагогічної творчості майбутніх учителів фізичного виховання в процесі фахової підготовки набуває особливої актуальності.

Проблема педагогічної творчості вчителів має актуально-перспективний характер і розглядалася не одним поколінням дослідників з різних боків і під різним кутом зору. Серед найбільш впливових наукових шкіл слід зазначити ті, що існували в вітчизняному просторі: І. Зязюн, В. Кан-Калик, М. Нікандров, М. Поташник, С. Сисоєва та ін.

І. Зязюн наголошує на тому, що педагогічною творчістю є здатність допомогти людині пізнати свій внутрішній світ, перш за все свій розум, допомогти йому напружити інтелектуальні сили, навчити його розуміти і створювати прекрасне своєю працею, своїми зусиллями [4, с. 20].

Відомі в Україні та й за її межами дослідники [5, с. 37] розглядають педагогічну творчість вчителя як співтворчість в педагогічній дійсності, яка безперервно змінюється, як мистецтво і як конкретизація педагогічного ідеалу вчителя в системі завдань, які постійно розв'язує педагог в умовах педагогічної праці.

Спрямуванню студентів на творчу самореалізацію в майбутній професійній діяльності й визначенню шляхів формування творчої особистості у вищому навчальному закладі присвячені роботи Л. Ведернікової, О. Волошенко, В. Караковського, О. Киричук, Н. Кичук, А. Мудрика, А. Орлова, Л. Подимової, Н. Щуркової та ін.

Серед наукових висновків слід назвати розуміння педагогічної творчості як діяльності, яка зміщується в бік стратегії саморозвитку особистості та рефлексії, які зумовлюють формування особистості учня як суб'єкту життєтворчості, і в цьому сенсі педагогічна творчість завжди супроводжує самопізнання, саморозвиток та самовдосконалення, прагнення до постійного зростання людини [3, с. 69].

Мета статті полягає у висвітленні параметрів стимулювання

самостійно-творчої діяльності майбутніх учителів фізичного виховання під час розвитку педагогічної творчості.

У цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998) зазначено, що пріоритетним напрямком кадрової політики в галузі фізичного виховання, фізичної культури й спорту є підготовка нового покоління спеціалістів, підвищення їхнього професіоналізму на всіх рівнях діяльності. Від цих спеціалістів очікується формування в учнівської молоді потреби в зміцненні здоров'я засобами фізичної культури й спорту; розроблення й реалізація ефективного дидактичного наповнення змісту фізичного виховання у навчальних закладах; збільшення обсягу рухової активності дітей, учнів і студентів залежно від психофізіологічної потреби в рухах; підвищення якості навчального процесу з фізичного виховання тощо.

Саме тому нині ставляться підвищені вимоги до фахової підготовки майбутніх спеціалістів з фізичного виховання. Впродовж навчання у вищому навчальному закладі вони мають не тільки у повному обсязі й глибоко оволодіти системою наук про особливості фізичного виховання школярів, методикау проведення занять з фізичного виховання, а й навчитися творчо застосовувати ці знання на практиці [6, с. 3].

З цих причин, при формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів фізичного виховання важливе місце приділяється активізації самостійно-творчої роботи студентів, яка здебільшого відбувається під час педагогічної практики, що спрямована на саморозвиток і самовдосконалення майбутніх учителів фізичного виховання. Головна мета активізації – формування активності студентів, зростання якості навчально-виховного процесу.

Виділяються такі основні фактори налаштування студентів до активності у педагогічному процесі. Це насамперед: креативний, дослідницький характер навчальної діяльності, який дозволяє стимулювати у студентів творчий інтерес, а це в свою чергу стимулює їх до активної самостійно-творчої діяльності, до пошуку нових знань [7, с. 20]; фаховий інтерес, який є головним мотивом активізації студентів. Даний фактор, необхідно враховувати вже при формуванні навчального матеріалу [6, с. 11]. Студент ніколи не стане вивчати конкретну ситуацію, якщо вона надумана і не відображає реальної дійсності і не буде активно обговорювати проблему, яка йому не має ніякого відношення. І, навпаки, інтерес його різко росте, якщо матеріал містить характерні проблеми, які йому приходилося зустрічати в житті, а іноді і самостійно вирішувати. змагання в процесі навчання; ігровий характер проведення занять. Добре організоване ігрове заняття повинно містити «пружину» для саморозвитку студента; емоційно-ціннісний вплив, який пробуджує бажання активно включатися в колективний процес навчання, зацікавленість, яка призводить до саморуку суб'єктів навчання [4; 5; 8].

Аналізуючи всі вищезазначені положення стає очевидним, що найбільші «творчо-розвивальні» потенції має зона автономної поведінки, а саме педагогічна практика. На останньому курсі студенти спеціальності «Фізичне виховання» проходять педагогічну практику в якості вчителя фізичного виховання в школі. Вона розглядається як основний процес, який дозволяє визначити студенту своє ставлення до обраної професії і її місце в своєму житті, як основа для цілеспрямованого формування і вдосконалення педагогічних знань і досвіду, як середовище морального і психологічного загартування майбутнього вчителя [6, с. 6]. Ця практика має на меті сприяти якісній підготовці студентів до самостійної роботи, творчого виконання основних професійно-педагогічних функцій в якості вчителя фізичного виховання в реальних умовах навчально-виховного процесу, а також у відповідності з сучасними вимогами до працівників педагогічної праці, розвитку інтересу студентів до обраної професії» [3, с. 186].

На цей момент відповідно до сучасних вимог школи при проведенні уроків використовується індивідуально-диференційований підхід до кожного учня. Саме тому вчителю фізичного виховання необхідно не тільки кваліфіковано виконувати свої професійні обов'язки, а й неодмінно творчо конструювати і проводити уроки для розвитку фізичних якостей учнів, зміцнення їхнього здоров'я [8, с. 98]. Практична діяльність вчителя фізичного виховання складається з проведення уроків, організації позакласної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи, підготовки до спортивних заходів, створення оптимальних умов для зміцнення здоров'я учнів, їхнього фізичного розвитку, підготовки шкільного фізкультурного активу. Тому студенти під час проходження педагогічної практики в школі повинні удосконалювати свою педагогічну діяльність, опанувати шкільну методику фізичного виховання і реалізувати свої творчі можливості [3; 5; 7; 8].

Наш досвід проведення практики свідчить про наявність різних ціннісних установок на початку практики. Наведемо на користь останньої тези результати педагогічного експерименту. На запитання: «З якими установками Ви плануєте проводити заняття з фізичного виховання в школі?», 77 % відповіли, що заняття в цей період будуть проводити, суворо дотримуючись регламенту і положень і тільки 23 % відзначили, що застосують свої творчі здібності, для того щоб зробити для учнів уроки з фізичного виховання насиченими унікальними авторськими прийомами та оригінальними по суті. Такі дані детермінували до подальшої наукової праці з розвитку педагогічної творчості студентів засобами інноваційних технологій та прикладних методик. Під час здійснення педагогічної практики майбутнім вчителям було запропоновано виконати певні вправи: провести змагання згідно власного сценарію серед молодших класів; організувати концепт-конкурси в номінації «Ідеальний спортивний вечір»,

«Кращий сценарій уроку», що дало змогу занурити всіх студентів без виключення в пошук унікальних конструкцій. Запропоноване навчання дозволило студентам набути досвіду проведення уроків за допомогою власноручно вигаданих методів та прийомів, дало змогу найбільш повно реалізувати власну природу в умовах об'єктивної дійсності професії.

По завершенню педагогічної практики, ми знову провели аналогічне опитування та отримали надихаючі результати. 76 % опитаних упевнені, що будуть підвищувати рівень педагогічної творчості через самоосвіту; 24 % зазначили, що надалі активізують творчу діяльність не тільки в прикріпленому за ними класі, а їх можливості поширюються на паралельні. Вони будуть залучати своїх однокласників з інших шкіл для проведення і організації змагань, творчих уроків з фізичного виховання, різноманітних конкурсів. До цієї роботи долучалися і самі школярі, які з радістю брали участь у заходах, які організовували і проводили студенти-практиканти. 79 % респондентів відзначили, що в ході педагогічної практики з використанням різних творчих завдань значно активізували самостійно-творчу діяльність, позитивно оцінили значення педагогічної творчості в діяльності вчителя фізичного виховання і можливості її формування через педагогічну практику. Тому що, педагогічна практика, як всі вони відзначили, формує творчий стиль мислення у майбутніх учителів фізичного виховання.

Отже, як ми бачимо, педагогічна практика повинна стимулювати студентів до активної самостійно-творчої роботи, формувати в них певні якості і вміння, а саме: професійно-творче мислення, творчу активність, оригінальність і креативність під час проведення різних видів робіт. Для якісної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до роботи в школі буде корисним цикл нестандартних, креативних занять, що сприяють формуванню педагогічної творчості. Тому педагогічну практику студентів в школі необхідно організовувати і проводити з урахуванням індивідуальних потреб школярів, сучасних тенденцій школи, з застосуванням нововведень під час проведення уроків з фізичного виховання, позакласних, оздоровчо-спортивних заходів.

В результаті дослідження встановлено, що проведення педагогічної практики в педагогічних університетах, де готують майбутніх учителів фізичного виховання значною мірою ґрунтується на репродуктивних засадах. Активізація творчих самостійних проявів студентів не носить цілеспрямованого характеру, відбувається стихійно, епізодично.

Принципові засади активізації творчої діяльності майбутніх учителів фізичного виховання ґрунтуються на наступних концепціях: єдність пізнавальної і творчої діяльності студентів; самоцінність методики активізації творчої діяльності студентів і її змістовно-структурна залежність від загальної системи підготовки майбутніх учителів фізичного виховання; орієнтація на індивідуальні, притаманні творчій особистості

студента способи дій і спрямування їх до засвоєння нормативних основ творчої діяльності.

Загалом, представлені та описані методи активізації самостійно-творчої роботи студентів в період педагогічної практики ефективно впливають на розвиток педагогічної творчості майбутніх учителів фізичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи: курс лекцій: модульне навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.
2. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підручник : у 2 ч. / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2006. – Ч. 2. – 216 с.
3. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості : підручник / Світлана Сисоева. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : навч. посіб. / І. А. Зязюн, Н. Г. Базілевич, Т. Г. Дмитренко. – К. : СПД, 2008. – 422 с.
5. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
6. Карпюк Р. П. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Р. П. Карпюк. – Вінниця, 2005. – 24 с.
7. Ємець О. Вчимося професійного мислення / О. Ємець // Фізичне виховання в школі. – № 4. – 2000. – С. 20–22.
8. Ротерс Т. Т. Організаційно-педагогічні технології фізичного виховання школярів / Т. Т. Ротерс // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – № 6. – 2010. – С. 98–101.